Universitatea Pedagogică de Stat Ion Creangă
din Chişinău

Facultatea de Filologie şi Istorie
Catedra de Limbă şi Comunicare

PRAXIOLOGIA COMUNICĂRII INTERCULTURALE

SUPORT DE CURS

Chişinău - 2020

Praxiologia comunicării interculturale este o disciplină obligatorie din programul de master *Educație lingvistică și comunicare interculturală*, semestrul 1. Cursul prevede 35 ore contact direct și 115 ore de lucru individual (5 credite).

Suportul a fost discutat și aprobat spre publicare la ședința catedrei Limbă și Comunicare, proces-verbal nr. _____din _____

Titular de curs - dr., conf. universitar Liuba Petrenco

Petrenco, Liuba.
Praxiologia comunicării interculturale : Suport de curs / Liuba Petrenco ; Universitatea Pedagogică de Stat "Ion Creangă" din Chişinău, Facultatea de Filologie şi Istorie, Catedra de Limbă şi Comunicare. – Chişinău : S. n., 2020 (Tipogr. UPS "Ion Creangă"). – 34 p.
Aut. este indicat pe vs. f. de tit. – Referinţe bibliogr.: p. 32-34 şi la sfârşitul temelor. – 100 ex.
ISBN 978-9975-46-465-9.
37.015(075)
P 57

CUPRINS

PRAXIOLOGIA COMUNICĂRII INTERCULTURALE 4
UNITĂȚI DE CURS 9
TEMA 1. COMUNICAREA INTERCULTURALĂ. 9
TEMA 2. FUNCTIILE COMUNICARII. 12
TEMA 3. ANTRENAMENTUL VORBIRII. 14
TEMA 4. COMPONENTELE NONVERBALE ŞI PARAVERBALE 18
ALE COMUNICĂRII. 18
TEMA 5. COMUNICAREA DIN PERSPECTIVA ANTROPOLOGICA. SPAŢIILE COMUNICĂRII. 20
TEMA 6. COMPORTAMENTUL COMUNICATIV. 22
TEMA 7. MULTICULTURALISMUL NORMATIV. 24
TEMA 8. FACTORII FAVORIZANTI AI COMUNICARII INTERCULTURALE. 26
TEMA 9. BARIERE ŞI BLOCARE ÎN COMUNICAREA INTERCULTURALĂ 28
TEMA 10. COMUNICAREA VS. MASS-MEDIA. 30
Anexa 1 32
Lista lucrărilor didactico-științifice din domeniul educației interculturale 32
din cadrul bibliotecii științifice UPS „Ion Creangă”

PRAXIOLOGIA COMUNICĂRII INTERCULTURALE

Obiectivele de formare profesională în cadrul disciplinei:

Cognitive:
- interpretarea comunicării interculturale din diverse perspective;
- descrierea comportamentelor şi obiceiurilor unor culturi diferite, relevante pentru comunicarea interculturală;
- descrierea reprezentărilor şi imaginilor oamenilor despre propriul grup etnic;
- definirea termenului *celuilalt* pe principii culturale diferite;
- identificarea barierelor de comunicare în cadrul discursului intercultural;
- stabilirea factorilor favorizanţi ai comunicării interculturale.

Aplicative:
- interpretarea caracteristicilor culturale în contexte diferite;
- clasificarea/distingerea factorilor care blochează comunicarea;
- utilizarea cunoştinţelor teoretice şi practice specializate în diverse situaţii de comunicare;
- posedarea abilităţilor de cercetare a fenomenelor interculturale din diverse perspective metodologice;
- aplicarea metodelor activ-participative pentru facilitatea comunicării interculturale.

Integrative:
- adaptarea realizărilor ştiinţifice din domeniu la procesul de predare/învăţare/evaluare a limbii şi literaturii române;
- utilizarea strategiilor moderne în diverse medii culturale;
- demonstrarea capacităţilor de analiză în problemele de interes major ale domeniului şi a problemelor ce interferează cu domenii conexe.

Evaluare: curentă şi finală

Se aplică 2 evaluări *curente***:**

- Dezbateri tematice în baza temelor propuse (participare în discuţie cu argumente, citate, informaţie selectată etc.; rezumatul sursei consultate în formă scrisă, 1-2 pagini A4).
- Prezentarea, în PowerPoint, a unei lucrării de specialitate la tema programului de studiu (5 – 7 minute de prezentare conform cerinţelor faţă de un discurs public, analizând o lucrare la tema programului de studiu; rezumatul acestei prezentări în formă scrisă, 2-3 pagini A4);

  Evaluarea *finală* se face în formă de examen (prezentare PowerPoint, 7-10 minute de prezentare; rezumatul acestei prezentări în formă scrisă, 2-3 pagini A4)

Temă propusă pentru dezbateri (evaluarea nr.1):
Multiculturalismul normativ. Identitatea socială a grupurilor etnice şi comunicarea interculturală. Imaginea de sine a grupurilor etnice şi comunicarea interculturală. Etnocentrismul. Stereotipuri. Metode şi tehnici de elaborare a mesajelor constructive în context intercultural.

Tematica unităţilor de curs

1. **Comunicarea**. Definiţii ale comunicării. Comunicarea ca fenomen socio-cultural. Evoluţia cercetărilor teoretice asupra comunicării. Comunicarea şi societatea. Etapele de dezvoltare în comunicarea umană. Limbajul – sistem de comunicare.
2. **Funcţiile** comunicării. **Clasificări** ale comunicării. **Tactici** şi **tehnici** de comunicare. **Moduri** de comunicare. **Tipuri** de comunicare. Comunicarea din perspectiva relaţională. Comunicarea din perspectiva mijloacelor.
3. **Antrenamentul vorbirii**. Cuvântul. Arta de a convinge. Canoanele retoricii clasice. Recurs la antici. Nivelurile personalităţii şi discursul. Etapele retoricii. Arta dispoziţiei şi compoziţia discursului.
4. **Componentele nonverbale şi paraverbale ale comunicării**. Elementele comunicării verbale. Comunicarea paraverbală (caracteristicile vocii). Elementele comunicării nonverbale. Limbajul nonverbal şi paraverbal în diverse culturi. Comportamentul nonverbal şi paraverbal în diverse culturi.: recomandări şi restricţii. **Gestica.** Proiectarea limbajului pozitiv. Interpretarea gesturilor în diferite culturi. Apetenţa. Gestica în comunicarea interculturală: rolul pozitiv şi restricţii.
5. **Comunicarea din perspectivă antropologică.** Spaţiile comunicării în diferite culturi.
6. **Comportamentul comunicativ în diferite culturi**. Ascultarea în comunicare**.** Nivele de comunicare între vorbitor şi ascultător. Zone de confort. Factori de relaţii constructivi şi distructivi.
7. **Multiculturalismul normativ.** Identitatea socială a grupurilor etnice şi comunicarea interculturală. Imaginea de sine a grupurilor etnice şi comunicarea interculturală. Etnocentrismul. Stereotipuri. Metode şi tehnici de elaborare a mesajelor constructive în context intercultural.
8. **Factorii favorizanţi ai comunicării interculturale**. Proiectarea limbajului pozitiv în comunicare interculturală.
9. **Bariere şi blocare în comunicarea interculturală**. Cerinţe pentru o comunicare eficientă. Bariere în comunicare. Definiţie. Barierele

comunicării din perspectiva complexelor personale. Blocaje în comunicare. Clasificări ale blocajelor. Tipuri de mesaje ce duc la declanşarea reacţiilor defensive şi modalităţi de prevenire a acestora. Metode de depăşire a barierelor şi de înlăturare a blocajelor în comunicarea interculturală.

10. **Comunicarea vs. mass-media.** Funcţiile mass-media. Limbajul mass-media. Educaţia media: metode, eficienţă, rezultate. Demitizarea informaţiei.

Subiectele pentru investigaţii individuale:

1. Definirea comunicării din perspectivă pedagogică, antropologică, filologică etc. Mizele comunicării umane.
2. Spaţiile comunicării. Spaţiul didactic (pedagogic). Termeni-cheie: Interculturalitate. Pluriculturalitate. Multiculturalitate. Informaţia şi comunicare.
3. Comunicarea umană din perspectivă relaţională.
4. Particularităţi ale comunicării orale. Comunicarea scrisă.
5. Componenetele neverbale în comunicare directă.
6. Imaginea celuilalt. Definirea celuilalt. Imaginea celuilalt.
7. Bariere şi blocaje în comunicarea interculturală.
8. Stereotipuri culturale.
9. Madalităţi de aplanare a conflictelor. Conflicte interetnice.
10. Comunicarea nonviolentă.

Cerinţe faţă de prezentarea orală

Compoziţia discursului oral va include:

- ✓ exordiul (*exordium*)
- ✓ propunerea (*propositio*);
- ✓ diviziunea (*divisio*);
- ✓ naraţiunea (*narratio*);
- ✓ confirmarea (*confirmatio*);
- ✓ respingerea (*refutatio*);
- ✓ peroraţia (*peroratio*);
- ✓ digresiunea (*digressio*).

Cerinţe faţă de informaţia scrisă

Suportul (imprimat) oferit fiecărui coleg se va plasa pe o foaie detaşabilă A 4 şi va respecta cerinţele:

1. Textul urmează să aibă cel puţin 5 alineate: 1 – introducere, 2,3,4 (trei idei/repere/categorii distincte) – cuprins, 5 – încheiere.

2. Se vor respecta alineatele.
3. Titlul va fi evidenţiat grafic în primul rând, centrat şi separat de text printr-un rând.
4. Exemplele vor fi diferenţiate grafic.
5. Lucrarea va fi semnată.

VERIFICAŢI! Nu vă permiteţi carenţe de stil, erori gramaticale, ortografice sau de punctuaţie.

BIBLIOGRAFIE

1. Borcoman R., Mancaş M. *Arta comunicării şi etica profesională.* Chişinău, Editira ASEM, 2016
2. Cara A., Miron Iu. *Bunele maniere*. Univers Pedagogic, Chişinău, 2016
3. Diamant C. *Comunicarea lingvistică şi comunicarea prin imagini.* În: Limba română, nr. 5-6, 2013, p. 176-178
4. *Educaţie interculturală în Republica Moldova.*, Chişinău, ARC, 2004.
5. *Interculturalitate. Cercetări şi perspective româneşti.*, Coord. R.Poledna, F.Ruegg, C.Rus., Timişoara, 2003.
6. *Limba română – mijloc de integrare socială în Republica Moldova*., Chişinău, ARC, 2004.
7. Petrenco L. *Dezvoltarea competenței de comunicare interculturală la orele de limba română în grupele alolingve.* În: Conferința Științifică de Totalizare a activității științifice a cadrelor didactice, UPSC, 22-23 martie 2018.
8. Petrenco L. *Strategii de elaborare a mesajului didactic în grupele alolingve. În: „*Probleme actuale de lingvistică română", simp. cu participare intern. (2014; Chişinău). Probleme actuale de lingvistică română: In honorem profesorului universitar octogenar Anatol Ciobanu: Materialele simp. cu participare intern., 16-17 mai 2014/com. de red.: Claudia Cemârtan (et al.). – Chișinău: CEP USM, 2014. – 384 p. pag. 366-371. ISBN 978-9975-71-518-8
9. Petrenco L. *Depăşirea barierelor în comunicare prin dezvoltarea vorbirii dialogate*. – Probleme ale științelor socioumane și modernizării învățământului. Conferința de totalizare a muncii științifice și științifico-didactice a corpului profesoral-didactic pentru anul 2011. Volumul II. Chișinău, 2012, p. 159-164
10. Petrenco L. *Tehnologii de elaborare și prezentare a discursurilor publice*. – Conferința științifică a studenților „Probleme ale științelor socioumane". –

Chișinău, Tipografia UPS *Ion Creangă.* 2012, p. 15 - 20. ISBN 978-9975-46-127-6 (coautor Căruntu-Caraman Livia)

11. Petrenco L. Capcanele comunicării interculturale și metode de depășire a lor./ Diversitatea culturală şi dialogul intercultural în procesulde comunicare: Materialele conferinței intenaționale, 22-23 octombrie 2010. – Ch.: UST, 2010, p.175-178

12. Prutianu, Ş., *Antrenamentul abilităţilor de comunicare*., Iaşi, Polirom, 2004.

13. Vlădescu I. *Managementul relaţiilor de comunicare într-o clasă de elevi.* În: STUDIA UNIVERSITAS, nr.5, 2008, p. 137-145

14. Walther, G.R., *Influienţa limbajului pozitiv*., Bucureşti, Curtea veche, 2003.

UNITĂȚI DE CURS

TEMA 1. COMUNICAREA INTERCULTURALĂ.

- ✓ **Repere noționale.**
- ✓ **Comunicarea ca fenomen socio-cultural.**
- ✓ **Evoluţia cercetărilor teoretice asupra comunicării.**

Termeni

Cultura presupune „recunoaşterea valorilor, a modurilor de viaţă, a reprezentărilor simbolice la care se raportează fiinţele umane, indivizi sau societăţi, în interacţiunea lor cu altul şi în înţelegerea lumii, recunoaşterea importanţei lor, recunoaşterea interacţiunilor care intervin simultan între multiplele registre ale aceleiaşi culturi şi între culturi diferite în timp şi spaţiu".

Interculturalitatea este explicată în felul următor: *Pentru indivizii şi grupurile din două sau mai multe ansambluri culturale, reclamându-se de la culturi diferite sau având legături cu acestea, numim interculturale procesele prin care, în interacţiunile pe care ei le dezvoltă, este angajată, implicit sau explicit, diferenţa culturală pe care ei tind să o metabolizeze* (după Denoux). Astfel, conceptul intercultural are o conotaţie interacţionistă, dinamică; el trimite la schimb, reciprocitate, invită la decentrare, la găsirea unor forme de dialog. *Interculturalitatea* se conturează ca un concept cu o conţinut mai larg decât celelalte graţie prefixului *inter* care trimite spre „*interacţiune, schimb, deschidere, reciprocitate, solidaritate*".

Multiculturalitatea este o realitate a existenţei în acelaşi orizont spaţio-temporal a unor grupuri de indivizi provenite sau raportate la mai multe culturi care îşi afirmă notele specifice în mod izolat, evitând, de regulă, contaminările. Multiculturalitatea are o predominantă dimensiune statică. Aşa se explică de ce multiculturalismul care consideră suficientă juxtapunerea culturilor lasă drum liber unor practici rasiste precum apartheidul.

Pluralismul cultural afirmă că fiecare cultură dezvoltă o viziune proprie despre lume cu semnificaţii de valoare universală plecând de la experienţă particulară. Pe lângă apărarea diversităţii, pluralismul cultural pune problema comunicării dintre culturi care recunosc că fiecare contribuie tocmai prin diferenţele specifice la îmbogăţirea experienţei umane.

Prin *plurilingvism,* aşa cum se specifică în "Proiectul Cartei Europene a Plurilingvismului", se înțelege folosirea mai multor limbi de către un individ, față de *multilingvism* care desemnează coexistența mai multor limbi în cadrul unui grup social.

Bibliografie suplimentară:

1. Caune J., Cultură şi comunicare. Bucureşti: Ed. Cartea Românească, 2000.
2. Cuilenburg J., Scholten O., Noomen G., Ştiinţa comunicării. Bucureşti, Ed. Humanitas, 2004.
3. Diaconescu F., Topor R., Marghescu G. Cultură, termeni şi personalităţi. Bucureşti, Editura Vivaldi, 2000.
4. Fiske John, Introducere în ştiinţele comunicării. Iaşi, Ed. Polirom, 2003.
5. Georgiu Grigore, Filosofia culturii, cultură şi comunicare. Bucureşti, 2013.
6. Oprea I., Curs de filosofia limbii. Suceava, Editura Universităţii, 2001.
7. O'Sullivan T., Hartley J., Saunders D., Montgomery M., Fiske J., Concepte fundamentale din ştiinţele comunicării şi studiile culturale. Iaşi, Editura Polirom, 2001.
8. Pascu R., Comunicare interculturală. Sibiu, Editura Universităţii „L. Blaga", 2007.
9. Stroe C., Filosofie. Cunoaştere. Cultură. Comunicare. Bucureşti: Editura Lumina Lex, 2000, 167 p. 11.

Lucru individual

Priviți:

https://www.facebook.com/UTRONACTC/posts/2114711628623937

Aduceți exemple de

1) „viață paralelă"
2) Bune practici
3) Modele/eroi/personalități

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

TEMA 2. FUNCTIILE COMUNICARII.

- ✓ **Clasificări ale comunicării.**
- ✓ **Tactici şi tehnici de comunicare.**
- ✓ **Moduri de comunicare.**
- ✓ **Tipuri de comunicare.**
- ✓ **Comunicarea din perspectiva relaţională.**
- ✓ **Comunicarea din perspectiva mijloacelor.**

Termeni

Comunicarea este procesul de transmitere a unui mesaj de la emiţător către receptor (destinatar), folosind un anumit cod şi prin intermediul unui canal.

Funcţiile comunicării constituie un ansamblu de caracteristici lingvistice care se manifestă în relaţie cu procesul comunicării:

a) *Funcţia expresivă* (emotivă/interjecţională) evidenţiază stările afective ale emiţătorului şi se manifestă mai ales prin interjecţii, mijloace stilistice sau propoziţii exclamative, având ca scop ilustrarea atitudinii afective a vorbitorului.

b) *Funcţia conativă* (de apel/ retorică/ persuasivă) orientează enunţul către destinatar (receptor), cu scopul de a obţine o reacţie/ răspuns de la acesta şi este realizată prin imperativul verbelor şi vocativului substantivelor.

c) *Funcţia referenţială* (denotativă/cognitivă/informativă) este orientată spre referentul mesajului, comunică informaţii privitoare la lumea ficţională sau reală, prin formularea de enunţuri neutru-informative, care constituie, de altfel, şi scopul funcţiei.

d) *Funcţia fatică* asigură controlul comunicării dintre interlocutori (canalul), prin întrebări, afirmaţii sau confirmări, care verifică atenţia fiecăruia dintre ei.

e) *Funcţia metalingvistică* verifică termenii comunicării (codul), garantând faptul că acele cuvinte folosite au forma şi sensul corecte, astfel încât receptarea mesajului să fie clară. Se oferă explicaţii suplimentare, gesturi care să completeze ideea, intonaţia sugestivă pentru decodarea mesajului de către receptor.

f) *Funcţia poetică (estetică/ literară)* se manifestă, în special, în poezie, mesajul fiind alcătuit din simetrii sintactice, elemente prozodice sau cuvinte cu sens figurat (conotative). Această funcţie evidenţiază mai ales forma şi mai puţin conţinutul comunicării, fiind vizibilă şi în sloganuri publicitare, proverbe, expresii şi locuţiuni populare etc. (vezi: Carmen Furtuna. Sociologia comunicării şi a opiniei publice, p.120-121)

Tipurile comunicării:

a) *limbaj verbal* – graiul articulat şi înţelesurile transmise cu ajutorul cuvintelor;
b) *limbaj paraverbal* –semnale transmise prin tonul, volumul şi ritmul vocii;
c) *limbaj nonverbal* – totalitatea semnalelor transmise prin postură, fizionomie, mimică, gestică, privire, distanţe etc.

Lucru individual:

- **Citiţi textul.**

Una câte una

Un prieten de-al nostru se plimba pe o plajă pustie pe la apusul soarelui. În timp ce se plimba, a văzut în depărtare un bărbat. Când s-a apropiat de el, a observat că localnicul se tot apleca, ridica ceva de jos şi arunca în apă.

Când a ajuns mai aproape de el, prietenul nostru a observat că bărbatul culegea de pe jos stele de mare aruncate de valuri pe ţărm şi le arunca înapoi în apă, una câte una.

- Prietenul nostru s-a apropiat de localnic, spunându-i:
- Bună seara, prietene! Mă întreb ce tot faci?
- Arunc aceste stele de mare înapoi în apă. Vezi tu, acuma este reflux şi toate aceste stele au fost aruncate la mal. Dacă nu le arunc înapoi, vor muri toate.
- Înţeleg, a răspuns prietenul nostru, dar sunt mii de stele de mare pe toată plaja. Nu poţi să le arunci pe toate. Sunt prea multe. Şi pe de altă parte, refluxul se poate întâmpla chiar acum pe alte sute de plaje. Nu vezi că n-are nici un rost?
- Localnicul a zâmbit, s-a aplecat, a mai cules o stea de mare, şi după ce a aruncat-o înapoi în mare, i-a răspuns:
- Are rost pentru această stea de mare pe care tocmai am aruncat-o!

Găsiţi elementele care realizează:

- Funcţia expresivă…….....**.....**
- Funcţia conativă …….....
- Funcţia referenţială ……..
- Funcţia fatică…….**.....**
- Funcţia metalingvistică…….**.....**
- Funcția poetică……..…….**.....**

TEMA 3. ANTRENAMENTUL VORBIRII.

- ✓ **Cuvântul. Arta de a convinge.**
- ✓ **Canoanele retoricii clasice.**
- ✓ **Recurs la antici.**
- ✓ **Nivelurile personalităţii şi discursul.**
- ✓ **Etapele retoricii.**
- ✓ **Arta dispoziţiei şi compoziţia discursului**.

Termeni

Retorica (rhetorike, gr.; ars dicendi / ars rhetor, lat.) – arta de a convinge/ştiinţa discursului persuasiv;

Dimensiunile după care sunt evaluaţi şi clasificaţi oamenii:

- ce facem, adică faptele noastre;
- cum arătăm, adică prezenţa şi personalitatea noastră;
- ce spunem;
- cum spunem (Dale Carnegie)

Nivelurile personalităţii la care oamenii conving şi sunt convinşi:

- *pathosul* priveşte partea "caldă" a fiinţei, inteligenţa emoţională, preponderent nonverbală, afectivă şi instinctuală; la acest nivel, discursul convinge prin manipularea emoţiilor şi sentimentelor;

- *logosul* priveşte componenta "rece", raţională, cerebrală, preponderent verbală; la acest nivel, discursul convinge prin recursul la idei, raţiune, logică, cauzalitate;

- *ethosul* – priveşte obiceiurile, credinţele, cultura, valorile morale şi caracterul; la acest nivel, discursul convinge prin apelul la valori morale, la credinţe, tradiţii, obiceiuri.

Canoanele retoricii clasice. Etapele discursului:

- *invenţia* (a găsi, a afla) este etapa documentării, investigaţiei şi cercetării, adică a procurării mijloacelor de persuasiune pe teme discursului expus în faţa auditoriului; finalitatea ei reprezintă o colecţie de fapte, idei, informaţii, probe, martori, locuri, tehnici de persuasiune şi de amplificare;
- *dispoziţia* (lat. Dispositio – plasare, ordine şi structură) este etapa ce oferă structura şi compoziţia discursului, stabileşte părţile discursului, înlănţuirea lor, durata şi ordinea în care vor fi expuse; rezultatul dispoziţiei îl constituie planul de discurs adecvat temei şi audienţei;
- *elocuţiunea (lat. elocutio – elocvenţă) este etapa în care are loc redactarea în detaliu a discursului; ea priveşte stilistica, arta de a exprima ideile şi de a*

descrie faptele limpede, dar şi frumos, nobil, seducător, tulburător; figurile retorice şi de stil sunt folosite pentru a emoţiona şi a face plăcere;

- *memoria oratorică* este etapa preocupată de maniera şi mijloacele prin care oratorul se asigură că va ţine minte discursul; e mai mult decât o chestiune mnemotehnică, pentru că îmbină nevoia de a memora cu nevoia de a improviza; memoria nu-i doar problema oratorului, ci şi a audienţei, a modului în care acesta va reţine discursul; dincolo de notiţe sau alte forme de stocare a datelor, memoria audienţei poate fi sprijinită prin tehnici vizuale şi sonore de exprimare, dar şi prin figuri retorice: repetiţia, descrierea, enumeraţia, metafora etc.; de la caz la caz, oratorul poate recurge la lectura riguroasă a textului, la filarea unor note de sprijin sau la prezentarea liberă, din memorie;
- *acţiunea rostirii discursului (lat. actio, pronuntatio)* este etapa care priveşte acţiunea rostirii discursului, atât din perspectiva expunerii verbale şi paraverbale (cuvinte, expresii, voce, ton, ritm, eufonie), cât şi din perspectiva limbajului trupului: îmbrăcăminte, postură, gestică de sprijin, mimică, priviri şi contact vizual; la acest ultim nivel, oratorul trebuie să fie şi un bun actor.

Compoziţia discursului

- ✓ exordiul (*exordium*)
- ✓ propunerea (*propositio*);
- ✓ diviziunea (*divisio*);
- ✓ naraţiunea (*narratio*);
- ✓ confirmarea (*confirmatio*);
- ✓ respingerea (*refutatio*);
- ✓ peroraţia (*peroratio*);
- ✓ digresiunea (*digressio*).

Bibliografie suplimentară:

1. PĂNIŞOARĂ, I. O., Comunicarea eficientă, POLIROM, 2008
2. ŞOITU, L., Pedagogia comunicării, INSTITUTUL EUROPEAN, 2001
3. COSMOVICI, A., LUMINIŢA IACOB, Psihologie şcolară, POLIROM, 1999
4. http://www.unibuc.ro/studies/Doctorate2014Decembrie/BADESCU/GABRIELA/CRISTINA/Strategii/eficientizare/comunicarii/didactice/Rezumat.pdf
5. http://www.academia.edu/7315579/Comunicarea_didactica

Lucru individual:

În baza literaturii propuse:

Stabiliţi caracteristicile

- *unui discurs public;*
- *unui discurs ştiinţific;*
- *unui discurs didactic.*

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

.....
.....
.....

TEMA 4. COMPONENTELE NONVERBALE ŞI PARAVERBALE ALE COMUNICĂRII.

- ✓ **Elementele comunicării verbale.**
- ✓ **Comunicarea paraverbală (caracteristicile vocii).**
- ✓ **Elementele comunicării nonverbale.**
- ✓ **Limbajul nonverbal şi paraverbal în diverse culturi.**
- ✓ **Comportamentul nonverbal şi paraverbal în procesul didactic: recomandări şi restricţii.**
- ✓ **Gestica.**
- ✓ **Proiectarea limbajului pozitiv.**
- ✓ **Interpretarea gesturilor în diferite culturi.**
- ✓ **Apetenţa.**
- ✓ **Gestica în comunicarea didactică: rolul pozitiv şi restricţii.**

Termeni

Comunicarea nonverbală este comunicarea care nu foloseşte cuvinte şi prin care se exprimă sentimente, emoţii, atitudini.

- Elementele:

1. *Limbajul trupului*
2. *Limbajul timpului*
3. *Limbajul spaţiului*
4. *Limbajul culorii*
5. *Limbajul tăcerii*
6. *Limbajul vestimentaţiei*

Comunicarea paraverbală este reprezentată de modul în care sunt rostite cuvintele prin folosirea caracteristicilor vocii:

1. *Calităţile vocii*
2. *Caracteristicile vocale*
3. *Parametrii vocali*
4. *Retorica discursului*

Mimica-privirea: deschisă sau evitantă, fixă sau mobilă; zâmbetul sau grimasele; mişcarea sprâncenelor, etc. Contactul vizual este foarte important în comunicare: s-a demonstrat că nu putem menţine contactul vizual cu o persoană necunoscută mai mult de 0.7 s (media este de 0.4 s). De asemenea s-a demonstrat că într-o conversaţie aproximativ 50-60% din timp comunicarea este susţinuta de contact vizuale intre cei 2 (sau mai mulţi) parteneri.

Gestica - mişcarea mâinilor, bătutul din picior, privitul repetat la ceas, aranjarea ritmică a părului etc. Gesturile pot fi: obişnuite (ex: ridicarea degetelor de către elevi când vor să răspundă, ridicarea mâinii când vrei să opreşti un taxi, gestul de "la revedere", etc); gesturi simbolice (ex: gesturile folosite în interiorul unor grupuri şi a căror semnificaţie este cunoscută numai de acestea).

Postura-poziţia corpului**:** poziţie relaxată, deschisă, ocupând tot spaţiul în care stăm- încredere în propria persoană; utilizarea numai a unui colt de scaun, mâinile strânse la piept şi cu picioarele încrucişate - închidere, teamă, neîncredere în propria persoană;

Atitudinea - relaxată, gravă, serioasă, închisă, respingătoare, deschisă, ezitantă etc

Vestimentaţia - culorile, accesoriile, modelul hainelor, lungimea sunt toţi atâţia indicatori ai sistemelor personale de valori: stil extravagant, clasic sau sport.

Bibliografie suplimentară:

1. Borcoman R., Mancaş M. *Arta comunicării şi etica profesională.* Chişinău, Editira ASEM, 2016
2. Cara A., Miron Iu. *Bunele maniere*. Univers Pedagogic, Chişinău, 2016
3. Diamant C. *Comunicarea lingvistică şi comunicarea prin imagini.* În: Limba română, nr. 5-6, 2013, p. 176-178
4. Vlădescu I. *Managementul relaţiilor de comunicare într-o clasă de elevi.* În: STUDIA UNIVERSITAS, nr. 5, 2008, p. 137-145
5. Walther, G.R., *Influienţa limbajului pozitiv*., Bucureşti, Curtea veche, 2003.
6. Satco, Despina. *Comunicarea nonverbala în activitatea didactica* // Analele Universitatii "Stefan cel Mare" Suceava 2005 № 2 Tomul IV. Seria Stiinte ale educatiei P. 77-82

Lucru individual:

În baza literaturii propuse:

Vorbiiţi despre:

- Comportamentul nonverbal şi paraverbal în diferite culturi: recomandări şi restricţii.
- Gestica în comunicarea didactică: rolul pozitiv şi restricţii.

.....
.....
.....
.....
.....

TEMA 5. COMUNICAREA DIN PERSPECTIVA ANTROPOLOGICA. SPAŢIILE COMUNICĂRII.

Antropologia culturală tinde să prezinte lumea ca pe o pluritate de culturi ce constituie tot atâtea universuri închise, între care nu se leagă nicio comunicare. Jean-Loup Amselle opune acestei viziuni ideea sincretismului originar, considerând diversele culturi ca facând parte dintr-o ţesătură interculturală, diversele practici şi referinţe proprii unui spaţiu social dat, fiind activate în funcţie de o conjunctură sau alta, şi nu de normele şi valorile proprii unui grup, şi care s-ar impune automat fiecăruia dintre membrii grupului. Această idee conduce la reconsiderarea însăşi a noţiunii de cultură şi, implicit, a culturii de întreprindere. Valorile vehiculate de întreprindere şi practicile din cadrul acesteia trebuie interpretate în strânsă legătură cu valorile societăţii ambiante.

Comunicarea poate fi imaginată în interiorul unor spatii, dispuse ca o suită de cercuri, începând cu cel ***natural,*** respectiv, comunicarea animală şi expresia comportamentala.

Sfera ***domesticului*** (casa) este următorul spaţiu comunicaţional, în acelaşi timp închis şi deschis, cu mai multe terminale din lumea exterioara, care fie ca extind relaţiile interpersonale (telefonul, faxul, robotul telefonic, *e-mail*-ul sau cutia poştala), fie fac posibilă pătrunderea unor mesaje impersonale, puternic standardizate, cu rolul de a informa, de a relaxa, de a reface legăturile sociale şi de a direcţiona (recomanda) diversele categorii de consumuri (utilul sau binele).

Un alt spaţiu, în care se desfăşoară o comunicare intensă, este cel ***pedagogic,*** didactic, şcoala fiind considerată de autor anticamera a spaţiului public. Acest spaţiu preia copilul din spaţiul domestic primar şi îl introduce în unul tranziţional care îl pregăteşte pentru spaţiul public.

Dincolo de spaţiul tranziţional, respectiv cel pedagogic, urmează spaţiul ***activităţilor curente, al circulaţiei, al colectivităţii*** (spaţiul urban, străzi, cai de comunicare, instituţii, întreprinderi, locuri de acţiune economică şi culturală), care preiau indivizii formaţi de şcoala.

Sfera ***mondială*** ("mondializarea") a schimburilor comunicaţionale sau orizontul numit globalizare este cel mai larg spaţiu, care le circumscrie şi pe celelalte, este extensia la nivel planetar a "culturii de masă" (satul planetar al lui Marshal McLuhan). Dezvoltarea şi însuşirea culturii comunicaţionale este, se

pare, mai complexă decât a oricărei alteia, pentru ca între micro şi macrosocial aceasta ar trebui sa îmbrăţişeze cel puţin o semiologie corectata şi îmbunătăţită de pragmatică.

Bibliografie suplimentară:

1. Drăgan, *Comunicarea. Paradigme şi teorii,* Editura Rao, Bucureşti, 2008
2. Hariuc, *Sociologia comunicării. Note de curs,* Ecologică din Bucuresti, 2006
3. Bernard Floris, Întreprinderea din perspectiva spaţiului public în coord. Isabelle Pailliart. Iaşi, Ed. Polirom, 2002
4. Rosemarie Haineş, Spaţiul public şi organizaţiile. O abordare din perspectiva comunicării. - https://www.researchgate.net/publication/292492974_Spatiul_public_si_organizatiile_o_abordare_din_perspectiva_comunicarii/fulltext/57a6df6108ae3f452933bf93/Spatiul-public-si-organizatiile-o-abordare-din-perspectiva-comunicarii.pdf

Lucru individual:

În baza informației propuse comentați:

Bernard Floris distinge în studiul său intitulat „Întreprinderea din perspectiva spaţiului public şi comunicarea”, patru forme de mediere proprii spaţiului public [3]:

1. spaţiul public este câmpul formării simbolice a unei opinii publice prin intermediul tuturor formelor de comunicare existente în societate;
2. spaţiul public este câmpul formării democratice a unei voinţe publice prin intermediul sufragiului universal al parlamentului şi al partidelor;
3. spaţiul public este o sferă de mediere între stat şi societatea civilă;
4. spaţiul public nu este un loc abstract al consensului democratic ideal, ci un spaţiu conflictual care exprimă raporturile sociale de inegalitate şi dominare.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

TEMA 6. COMPORTAMENTUL COMUNICATIV.

- ✓ **Ascultarea în comunicare.**
- ✓ **Nivele de comunicare între vorbitor şi ascultător.**
- ✓ **Zone de confort.**
- ✓ **Factori de relaţii constructivi şi distructivi.**

Termeni

Ascultarea este un proces prin care persoana se străduiește să audă, își îndreaptă atenția spre cuvinte, zgomote etc.

Ascultarea activă este o acţiune care constă în adoptarea unor atitudini şi în utilizarea anumitor tehnici într-un efort de înțelegere a persoanei, a trăirilor sale interioare, cu scopul de a o face să-și conștientizeze singură nevoile, așteptările și posibilitățile și, prin urmare, să se accepte și să-și parte de grijă mai bine (2, p. 108-109)

Tehnici de ascultare activă:

- Întrebările deschise și închise;
- Ecoul;
- Reformularea;
- Tăcerea;
- Specificarea;
- Aducerea la realitate;
- Confruntarea.

Sfaturi pentru a deveni un bun ascultător:

- Ascultă fără să întrerupi;
- Concentrează-ţi atenţia asupra celeilalte persoane şi nu încerca să focalizezi discuţia asupra propriei persoane;
- Nu permite niciunui factor să-ţi distragă atenţia;
- Ascultă fără să judeci sau să dai sfaturi negândite;
- Asigură-l pe celălalt că ai înţeles prin intermediul unui feedback;
- Evită remarci sarcastice sau critică negativă;
- Când asculţi, încearcă să înţelegi gândurile şi sentimentele oamenilor.

Bibliografie suplimentară:

1. Cara A., Miron Iu. *Bunele maniere*. Univers Pedagogic, Chişinău, 2016
2. Milton Ameron. *Arta de a-l asculta pe celălalt. Secretele unei comunicări reuşite*. Polirom, 2006

3. Walther, G.R., *Influienţa limbajului pozitiv*., Bucureşti, Curtea veche, 2003.

Lucru individual:

În baza literaturii propuse:

Vorbiiţi despre:

- Ascultarea în comunicare;
- Competenţa de audiere;
- Ascultarea vs. competența de audiere;
- Nivele de comunicare între vorbitor şi ascultător;
- Zone de confort;
- Factori de relaţii constructivi şi distructivi.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

TEMA 7. MULTICULTURALISMUL NORMATIV.

- ✓ **Identitatea socială a grupurilor etnice şi comunicarea interculturală.**
- ✓ **Imaginea de sine a grupurilor etnice şi comunicarea interculturală.**
- ✓ **Etnocentrismul.**
- ✓ **Stereotipuri.**
- ✓ **Metode şi tehnici de elaborare a mesajelor constructive în context intercultural.**

Termeni

Multiculturalismul reprezintă prezența pe teritoriul unui stat a mai mult de o comunitate culturală (etnică, națională, religioasă), care dorește să-și protejeze valorile şi practile pe care le împărtășesc membrii săi.

Multiculturalismul descriptiv se referă la diversitatea culturală a bunurilor din societatea de consum în primul rând în industria culturii (artă, muzică, film), precum şi în domeniul comunicaţiei şi al serviciilor.

Multiculturalismul normativ critică regulile anterioare privind diferenţele sociale şi culturale, dar în acelaşi timp pretinde noi norme în această privinţă. Baza multiculturalismului normativ o constituie diferenţa, care presupune grupuri închise, sever delimitate.

Multiculturalismul critic reevaluează conceptele şi discursurile folosite de culturile majoritare şi minoritare, cu scopul creării unei culturi comune mai democratice şi mai deschise. Multiculturalismul critic accentuează importanţa reprezentărilor şi a instituţiilor producătoare de prestigiu.

Diversități culturale:

1. *Diversitatea subculturală*: indivizii participă la o serie de activități ale grupurilor cultural.
2. *Diversitatea comunitară* prevede anumite comunități relativ organizate și conștiente de sine în promovarea unor șiruri de credințe în practici diverse.
3. *Diversitatea perspectivală*: o parte din membrii societății critică valorile și principiile culturii dominante.

3 idei principale ale multiculturalismului:

1. Toate ființele umane sunt înrădăcinate cultural.

2. Culturile diferite reprezintă sisteme de semnificație și concepții despre viață bună diferite, niciuna dintre ele nefiind perfectă.
3. Toate culturile au o identitate intern plurală, fluidă, deschisă.

Bibliografie suplimentară:

Gugiuman Ana. Idei și valori perene în științele socio – umane. Studii și cercetări. Argonaut, Cluj – Napoca, 2009

Mihu Achim. *Antropologia culturală*. Ed.Dacia, Cluj – Napoca, 2001

Neculau, Radu. *Multiculturalism, anticomunism, nationalism".* În Altera, nr. 13/2000.

Salat, Levente. *Multiculturalismul liberal*, Polirom, Iaşi, 2001

https://www.researchgate.net/publication/286927819_Ce_este_multiculturalismul.

Lucru individual

În baza literaturii studiate

- **discutați** despre *identitatea socială a grupurilor etnice şi comunicarea interculturală.*

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

- **propuneți** *metode şi tehnici de elaborare a mesajelor constructive în context intercultural*

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

TEMA 8. FACTORII FAVORIZANTI AI COMUNICARII INTERCULTURALE.

✓ **Proiectarea limbajului pozitiv în comunicare interculturală.**

Termeni

Termenul ***„conflict***" provine de la verbul confligo, ẽre - „a se lupta", „a se lupta între ei" cu participial substantival de conflictus, având sensurile de:

- ciocnire,
- șoc,
- ceartă,
- lupta împotriva cuiva.

Multe dictionare definesc conflictul prin termeni similari violenţei – ceartă, dispută, scandal, luptă, război.

Nonviolenţa – înseamnă să-i permiţi pozitivului din interiorul nostru să iasă la suprafaţă, să intervină.

Comunicarea nonviolentă – o metodă de interacţiune care facilitează fluxul comunicării, necesar pentru a face schimb de informaţie şi a rezolva diferendele pe cale paşnică.

Douăsprezece surse concrete şi imediate de neînţelegeri şi gafe de comunicare interculturală:

- ✓ Tabuurile şi simbolurile
- ✓ Condiţia socială a femeii în raport cu bărbatul
- ✓ Maniera de a indica respectul
- ✓ Percepţia timpului şi spaţiului
- ✓ Eticheta în afaceri
- ✓ Gestica
- ✓ Limba şi translatorul
- ✓ Îmbrăcămintea
- ✓ Argumentaţia şi puterea de convingere
- ✓ Mediul politic şi religios
- ✓ Prejudecăţile
- ✓ Importanţa acordată cuvântului scris

Strategii de rezolvare a conflictului

Abandonul

O persoană se retrage fizic sau emoţional dintr-un conflict, poate de teama confruntării, neavând ce spune.

Reprimarea
Este refuzul de a lua act de existenţa unui conflict şi de a vorbi despre el.
Stilul victorie/înfrângere
Este o confruntare de forţe în care una dintre acestea tinde să ajungă deasupra.
Strategia câştig/câştig
Este specifică negocierii care pune accentul pe avantajele de a descoperi soluţii mai bune cu scopul de a îmbunătăţi relaţiile între parteneri.

Bibliografie suplimentară:

1. Ana Stoica Constantin. Conflicte interpersonale, Bucureşti, 2007
2. Jean-Claude Abric. Psihologia comuncării. Teorii și metode. – Iași, Polirom, 2002
3. George R. Walther. Influența limbajului pozitiv. – Cartea veche publishing, București, 2003
4. Nelson Bouchard. Rezolvarea conflictelor la serviciu. Polirom, Iași, 2006
5. Wendy Grand. Rezolvarea conflictului. Teora, 2002

Lucru individual:
In baza literaturii propuse

- vorbiți despre cele mai frecvente cauze de neînțelegeri interculturale
- formulați mesaje care ar aplana un conflict concret/o neînțelegere concretă.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
. .....

TEMA 9. BARIERE ŞI BLOCARE ÎN COMUNICAREA INTERCULTURALĂ

Termeni

Barierele de comunicare reprezintă toate acele perturbaţii care pot interveni de-a lungul procesului de comunicare şi care reduc fidelitatea sau eficienţa mesajului transmis.

Blocajul – intreruperea completa a procesului comunicational din cauze fizice, materiale sau cauze psihologice. Limita extrema a blocajului in comunicare - **autismul**.

Barierele comunicării din perspectiva complexelor personale

După E. Limbos:

- Bariere cauzate de contextul sociocultural
- Bariere referitoare la relațiile individ-grup
- Bariere cauzate de atitudinile individualiste
- Bariere cauzate de frica endemic

Leonard Saules (2003) consideră că în procesul de comunicare pot interveni:

- de limbaj
- de mediu
- de concepție

Metode de îndepărtare:

- Se atacă problema, nu persoana;
- Se vorbește la concret, nu la general;
- Ascultarea suportivă;
- Planificarea comunicării;
- Determinarea scopului fiecărei comunicări;
- Alegerea momentului potrivit pentru comunicare;
- Clasificarea ideilor înaintea comunicării;
- Folosirea unui limbaj adecvat.

Bibliografie suplimentară:

1. Abric, J., *Psihologia comunicării, Editura Polirom, Iași, 2002.*
2. Băban, A., *Consiliere educațională, Editura Ardeleanul, Cluj-Napoca, 2001.*
3. Craia, S., *Teoria comunicării, Editura Fundației România de mîine, București, 2000.*
4. Gîndea, R.; Gîndea, D., *Comunicarea managerială aplicată, Editura Expert, București, 1998.*
5. Roco, M., *Creativitate și inteligența emoțională, Editura Polirom, Iași, 2001.*

6. Tran, V.; Stănciugelu, I., *Teoria comunicării, Editura Comunicare.ro, Bucureşti, 2003.*

Lucru individual:

În baza literaturii propuse:

1) *Vorbiiţi despre:*

- Cerinţele pentru o comunicare eficientă.
- Bariere în comunicare. Barierele comunicării din perspectiva complexelor personale.
- Blocaje în comunicare. Clasificări ale blocajelor.
- Tipuri de mesaje ce duc la declanşarea reacţiilor defensive şi modalităţi de prevenire a acestora.

2) Stabiliţi blocajele şi barierele în comunicarea interculturală

- de ordin emoţional
- de ordin cultural
- de ordin perceptiv

- Formulaţi 2-3 metode de îndepărtare a barierelor şi de înlăturare a blocajelor în comunicarea interculturală.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

TEMA 10. COMUNICAREA VS. MASS-MEDIA.

- ✓ **Funcțiile mass-media. Limbajul mass-media.**
- ✓ **Educația media: metode, eficiență, rezultate.**
- ✓ **Demitizarea informației.**

Termeni

***Mass-media,* mijloace de masă sau mijloace de comunicare în masă** desemnează *ansamblul modalităţilor prin care se realizează difuzarea informaţiei către publicul larg.*

Funcţiile mass-media:

- De informare;
- De formare, influenţare şi manipulare a opiniei publice;
- Educativ-culturală
- De interpretare
- Divertisment ş. a.

DEMITIZÁRE - (it. demitizzare) - acțiunea de a demitiza.
DEMITIZÁ, *demitizez* - a face ca un lucru, o idee să-și piardă caracterul mitic. A face să dispară o afirmație falsă, o scorneală; a demistifica [DEX].

Modele de influență:
- modelul „glonțului magic”,
- modelul „hegemoniei” mass-media,
- modelul „dependenței”,
- modelul „spiralei tăcerii” etc.).

Bibliografie suplimentară:

- Strategia de dezvoltare a educației pentru anii 2014-2020 „Educația-2020”. Hotărârea guvernului Republicii Moldova nr. 944 din 14.11.2014. Publicat în Monitorul Oficial, nr. 345-351 din 21.11.2014.
- Strategia Moldova Digitală 2020, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 857 din 31.10.2013.
- Standardele de competențe digitale pentru cadrele didactice din învățământul general, aprobate prin ordinul Ministerului Educației nr. 862 din 07 septembrie 2015.

1. Coman, Mihai, Prefată, în Bernard Miège, Societatea cucerită de comunicare, Editura Polirom, Iaşi, 2000.
2. David, Aurel V., Natiunea între "starea de securitate“ şi "criza politico militară", Editura Licorna, Bucureşti, 2000.

3. Dinu, Mihai, Comunicarea, Editura Algos, 2000.
4. *Educaţie interculturală în Republica Moldova.*, Chişinău, ARC, 2004.
5. Handrabura L., Grîu N. Educație pentru media (clasele a III-a – a IV-a). Auxiliar didactic pentru învățători şi elevi. Chișinău: Tipografia Centrală, 2017.
6. Handrabura L., Grîu N. Educație pentru media. Manual pentru clasele VII-VIII. Chișinău: Tipografia Centrală, 2018.
7. Handrabura L., Grîu N. Educație pentru media. Manual pentru clasa X/XI. Chișinău: Tipografia Centrală, 2019.

Lucru individual

Vorbiți despre:

- Efectele sociale ale mass-media. Impactul televiziunii și al Internetului asupra societății.
- Educația toleranței, democrației etc. prin mass-media.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.

Anexa 1

Lista lucrărilor didactico-științifice din domeniul educației interculturale din cadrul bibliotecii științifice UPS „Ion Creangă”

Cretu, Larisa. Clustering-ul, metoda activ-participativa de dezvoltare a competentei de comunicare intercultural // Diversitatea lingvistica si dialogul intercultural in procesul de comunicare Conferinta stiintifica cu participare internationala, 29 martie 2013 Chisinau, 2013 P. 291-294 Bibliogr.- 3 titl.
Disponibil la UPSC - Asistenta Bibliografica si Informationala Asistenta Bibliografica si Informationala

Moisei, Tamara. Tema pe acasa ca element al procesului de formare a competentei de comunicare interculturala la lectiile de limba si literatura romana in scoala alolingva // Diversitatea lingvistica si dialogul intercultural in procesul de comunicare Conferinta stiintifica cu participare internationala, 29 martie 2013 Chisinau, 2013 P. 302-304 Bibliogr.- 3 titl.
Disponibil la UPSC - Asistenta Bibliografica si Informationala Asistenta Bibliografica si Informationala

Budnic, Ana. Repere conceptuale ale formarii/dezvoltarii competentei de comunicare intercultural // Probleme ale stiintelor socioumane si modernizarii invatamantului Conferinta de totalizare a muncii stiintifice si stiintifico-didactice a corpului profesoral-didactic pentru anul 2010 Vol. II Chisinau, 2011 P. 106-110 Bibliogr.- 5 titl.
Disponibil la UPSC - Asistenta Bibliografica si Informationala Asistenta Bibliografica si Informationala

Lazar, Antonia. Barierele comunicarii intercultural // Diversitatea lingvistica si dialogul intercultural in procesul de comunicare Conferinta stiintifica cu participare internationala, 29 martie 2013 Chisinau, 2013 P. 199-202 Bibliogr.- 8 titl.
Disponibil la UPSC - Asistenta Bibliografica si Informationala Asistenta Bibliografica si Informationala

Pruteanu, Maria. Intercalarea folclorului national in didactica limbajelor specializate pentru alolingvi // Diversitatea lingvistica si dialogul intercultural in procesul de comunicare Conferinta stiintifica cu participare internationala, 29 martie 2013 Chisinau, 2013 P. 117-123 Bibliogr.- 7 titl.
Disponibil la UPSC - Asistenta Bibliografica si Informationala Asistenta Bibliografica si Informationala

Siscanu-Boz, Olga. Avatarurile parabolei in context lingvistic si intercultural // Diversitatea lingvistica si dialogul intercultural in procesul de comunicare Conferinta stiintifica cu participare internationala, 29 martie 2013 Chisinau, 2013 P. 40-43 Bibliogr.- 5 titl.
Disponibil la UPSC - Asistenta Bibliografica si Informationala Asistenta Bibliografica si Informationala

Busuioc, Aliona. Diversitatea lingvistica si dialogul intercultural in procesul de comunicare - indicator indispensabil al societatii actuale // Diversitatea lingvistica si dialogul intercultural in procesul de comunicare Conferinta stiintifica cu participare internationala, 29 martie 2013 Chisinau, 2013 P. 53-59 Bibliogr.- 16 titl.
Disponibil la UPSC - Asistenta Bibliografica si Informationala Asistenta Bibliografica si Informationala

Parii, Nelly. Dezvoltarea competentei interculturale la lectiile de limba romana in scoala cu predare in limba rusa // Diversitatea lingvistica si dialogul intercultural in procesul de comunicare Conferinta stiintifica cu participare internationala, 29 martie 2013 Chisinau, 2013 P. 305-311 Bibliogr.- 6 titl.
Disponibil la UPSC - Asistenta Bibliografica si Informationala Asistenta Bibliografica si Informationala

Popovici, Angela. Promovarea comunicarii interculturale in institutiile preuniversitare alolingve din Republica Moldova // Diversitatea lingvistica si dialogul intercultural in procesul de comunicare Conferinta stiintifica cu participare internationala, 29 martie 2013 Chisinau, 2013 P. 14-17 Bibliogr.- 8 titl.
Disponibil la UPSC - Asistenta Bibliografica si Informationala Asistenta Bibliografica si Informationala

Galusca, Lilia. Formarea competentei interculturale prin textul literar // Diversitatea lingvistica si dialogul intercultural in procesul de comunicare Conferinta stiintifica cu participare internationala, 29 martie 2013 Chisinau, 2013 P. 227-233 Bibliogr.- 7 titl.
Disponibil la UPSC - Asistenta Bibliografica si Informationala Asistenta Bibliografica si Informationala

Цвик, Ирина. Межкультурный подход к изучению художественного текста как основа успешной межкультурной коммуникации // Diversitatea lingvistica si dialogul intercultural in procesul de comunicare Conferinta stiintifica cu participare internationala, 29 martie 2013 Chisinau, 2013 С. 173-179 Лит.- 4 ист.
Disponibil la UPSC - Asistenta Bibliografica si Informationala Asistenta Bibliografica si Informationala

Джантасова, Д. Д. Система лингвистических маркеров в контексте межкультурной коммуникации // Высшее образование сегодня 2012 № 1 С. 80-81 Лит.- 7 ист.
Disponibil la UPSC - S/L Pedagogie, Psihologie Pedagogy, Psychology

Цвик, Ирина. Теория и практика обучения межкультурной коммуникации в процессе изучения предметов филологического цикла
Disponibil la UPSC - Asistenta Bibliografica si Informationala Asistenta Bibliografica si Informationala Disponibil la (80/81 / Ц 28)